

Autopoética

Yolanda Castaño

Formas de citación recomendadas

1 | Por referencia a esta publicación electrónica*

CASTAÑO, YOLANDA (2011 [2002]). “Autopoética”. *Boletín Galego de Literatura*: 28, 251-262. Reedición en *poesiagalega.org*. *Arquivo de poéticas contemporáneas na cultura*.
<<http://www.poesiagalega.org/arquivo/ficha/f/981>>.

2 | Por referencia á publicación orixinal

CASTAÑO, YOLANDA (2002). “Autopoética”. *Boletín Galego de Literatura*: 28, 251-262.

* Edición dispoñíbel desde o 29 de xuño de 2011 a partir dalgunha das tres vías seguintes: 1) arquivo facilitado polo autor/a ou editor/a, 2) documento existente en repositorios institucionais de acceso público, 3) copia dixitalizada polo equipo de *poesiagalega.org* coas autorizacións pertinentes cando así o demanda a lexislación sobre dereitos de autor. En relación coa primeira alternativa, podería haber diferenzas, xurdidas xa durante o proceso de edición orixinal, entre este texto en pdf e o realmente publicado no seu día. O GAAP e o equipo do proxecto agradecen a colaboración de autores e editores.

Yolanda Castaño

YOLANDA CASTAÑO (Santiago de Compostela, 1977). En 1990 trasladouse á Coruña, onde rematou a carreira de Filoloxía Hispánica e cursou estudos audiovisuais. Deuse a coñecer na adolescencia a través dunha serie de premios de poesía menores ata que, gracias ao Premio Fermín Bouza Brey 1994, publicou o seu primeiro libro, *Elevar as pálpabras* (1995), contando 17 anos. Seguiuille *Delicia* (1998), e máis tarde *Vivimos no ciclo das Erofanías* (1998), editado co gallo do Premio Johán Carballeira, e que tamén recibiu o Premio da Crítica Española 1998. Xa no ano 2000, saíu unha edición bilingüe galego-castelán desta obra na editorial madrileña *Huerga y Fierro* (*Vivimos en el ciclo de las Erofanías*). Publicou xunto ao pintor pontevedrés Antón Sobral o catálogo de pintura *Venecia O Vicio da Beleza* (2000). Nese mesmo ano e baixo o título de *Edénica*, viu a luz unha antoloxía persoal de toda a súa obra anterior, acompañada dun CD no que a autora canta versións musicadas dos seus poemas. Ten participado en volumes colectivos como *Daquelas que cantan. Rosalía na palabra de 11 escritoras galegas* (1997, inclúe CD), *Mulher a facer vento* (Lisboa, 1998), *Algúen agarda que volva alí* (1998), en *Novas voces da poesía galega. Recital* (2000), *Diálogos na casa de Rosalía* (2002), *Outro mundo é posíbel. Festival da Poesía de Salvaterra* (2002), *O trazo aberto. Poesías e debuxos* (2002) e *O libro dos abanos. (Palabras no aire)* (2002). Tamén aparece a súa obra nas antoloxías *Para saír do século. Nova proposta poética* (1997), *Río de son e vento* (1999), *dEfecto 2000* (1999) e nas estatais *Milenio* (1999), *Yo es otro. Autorretratos de la nueva poesía* (2001) e *Mujeres de carne y verso* (2002). Como poeta, e tamén como crítica literaria, ten colaborado en numerosas revistas e publicacións periódicas como *La Voz de Galicia*, *O Correo Galego*, *A Nosa Terra*, *El Mundo*, *Quimera*, *Festa da Palabra Silenciada*, *La Flama en el Espejo*, *Dorna*, *Hablar/Falar de Poesía*, *Ólissos*, *Clave Orión*, *A Xanela*, *Elipse*, *Enclave*, *Casa da Gramática...* etc. Formou parte da equipa directiva de *Letras de Cal*, unha editorial de poesía destinada a publicar aos valores máis novos. Ademais de ter participado en numerosos recitais e ser unha activa animadora cultural, organizou, xunto con Emma Couceiro, dous *Ciclos de Recitais Poéticos en Filoloxía*, celebrados mes a mes entre 1996 e 1998. Co-dirixiu con Olga Novo, a revista de artes *Valdeleite*, e foi responsable do prólogo, selección e coordinación dun monográfico sobre unha *Muestra de la joven poesía gallega*, publicado en *La Flama en el Espejo* (México D.F.). Foi entrevistada, xunto con Blanca Andreu no programa *Negro sobre Blanco*, que dirixe F. Sánchez Dragó, na madrugada do luns, día 24 de 2003. Actualmente ocupa a Secretaría Xeral da *Asociación de Escritores en Lingua Galega* (AELG). Á vez, dirixe e presenta o seu propio proxecto televisivo, *MERCURIA*, unha cita semanal na TVE-Galicia sobre vangardas creativas galegas.

Autopoética

*Non é este o xardín que viñen buscar a fin de entrar.
De entrar, non de saír.*

Se o meu nome levará un tapiz excelso coa vontade de min máis que co feito.
Pero é últimamente unha cerimonia mendiga, a máis pura.
Que borrei todo asideiro, deitei, e *non quero ser lista*.

Pero o que interesa son os meus pasos. Coma un bosque de símbolos do que a miña ignorancia é significativa. Unha sorte de pálpitos que se lle entrega á miña man antes das horas. Unha condena que mece os meus insomnios.

Este é un labirinto de espellos encontrados e á orixinal xa non a recoñezo. Coma teatros concéntricos. Máis que a escura liña entre a que me quero nacer e a que se mata.

252 Pero é un fillo sen nai o poema, delicioso terror dos orfos, entusiasmo radical e autónomo do meu delirio. Ou o que queda de exvoto nos meus velociños. Que eu quixen falar desta ou destas que me amparan e son ti e facelo entón a través das palabras e dos arrabaldos das palabras que me veñen á cabeza cando penso no que sinto e cando penso no que penso. Así me convirto na larva do resto dos instintos. Que estendín unha saba de orfandades sobre o meu poema. E non serve comprender. (A que non entendeu nada pero sentiu-no todo). Coma en vales sobre piscinas amnióticas.

A forma morreu. Que viva pois a forma. Recibe o soño da que te contempla oh contemplado. Dáme palabras que aínda así aguilloen o meu cerne, o suxerido entre sombras, o que tira da intelixencia. Cando a beleza se desvista da beleza gozarás que xa só sexa. Só sexa.

Dáme non cesar de desexar, aínda que atope.

Dáme confundir os meus textos con algún canto, levigar entre sopros. A única fronteira na que morre o fraude. Todo un campo de ruína sobre o eterno banquete.

O tacto, o privilexio, as ganas de tirarse.

(RE)SER(VADO)

A

Unha navalla lenta é o proxecto da identidade.
Unha celebración añil o re-coñecemento.

¿Como deixei que todo isto me sobreviñera?
O meu propio soño marchou de min comigo
Non podo permitir que se me malinterprete unha vez máis
¿Por que me afectas?, ¿por que me afectas aínda?
Unha absurda desposesión infranqueable.

Pero que eu estaría ben, que non cumpren coidados xa sabes que total eu
estaría ben, sempre ben, aínda que non se me entendese aínda
que perdesse a saúde na miña mocidade.
Eu tamén pensaba que podería controlalo.
¿Por que me desesperas?, ¿por que aínda me desesperas?.

253

Unha poza de notas sostidas,
un reiseñor mecánico é a tarde
¿Como tiven a coraxe de asumir a túa estratexia?

B

Cando deixo de ser flor,
molesto.

Pero o duro era ser, o
infatigablemente aciago.

Que eu contraese algunha seria doenza
favorecería grandemente á miña obra literaria.

Como non teña traballo, marchou para Las Vegas.
Nos Estados Unidos son máis guapa que en ningún sitio.

Pero teño sido agre e pretenciosa,
teño sorriso por interese propia,
a axetreada capitalista sexy;
compensei polos meus días de impotencia.
Ser
é o difícil.
Cando falei só contemplaron os meus labios.

¿Se me tomo un descanso iso
fárame irresponsable?
¿se son vulnerable
serei pisoteada?
¿se me fosen peor as cousas
quereríadesme máis?

Unha profusa navalla é o proxecto da identidade,
un reiseñor mecánico a tarde.
Tanto *souvenir* acabará con Notre Dame
¿Onde estabas cando te necesitei?

254

C

Hanayo compréndeme. Non sei
se talvez se me entendería mellor no Xapón.

Ó peixe débil   a corrente levará a algún lugar seguro.
O peixe forte   estará só, nun esforzo que se multiplica.

O doado
non é ser.

Non tería comprometido tanto
por medo a facer que ti me despreciases,
non tería sido tan autodestructiva,
non tería prescindido de necesidades,
non tería negado os meus empeños
¿se son guapa terei
menos posibilidades de estar soa?

D

Tanto *souvenir* acabará con Notre Dame,
¿que é o que vexo?, vexo que nin un só día, nin
un día só deixei de sospeitar da miña inclinación ás esporas.

-Non foi aquilo o que non che perdoo (podo aguantalo case todo)-.

Definitivamente, eu, tampouco farei nada por salvarme.

Pero farei.

Estragareime en vida, farei
do meu ventre un circo, darei de comer
o meu corazón ás bestas.

O que non che perdoarei foi a penas que atopases
unha mínima razón para pegarme.

Imperdoable cómica desesperada farás
do teu ventre

un circo.

255

Unha mínima razón para pegarme.

E

Eu nada máis quería debuxar un amuleto
pero cando falei só contemplaron os meus labios.

Preguntarlle-s ós lirios, ás pantallas, ós papeis térmicos,
preguntarlle-s ós demais quen demos é que era eu.
Corrín o risco de perderme, -a min, que fun todo canto tiven-
apoucada nena pálida do uniforme azul.

¿Faría da nosa casa o éxito un fracaso?

Privilexio da miseria é ter o seu lugar
Como non teña traballo, marchó para Las Vegas.

O volume de todas as miñas cifras incide nas esporas ás que me inclino.
Xúroche que non tería sometido tanto
por medo a non estar a aquela altura.
¿Se non quero é que non quero?

Ó peixe débil a corrente levará a algún lugar seguro.
O peixe forte estará só, nun esforzo que se multiplica.
Misericordioso é o premio quero estar enferma
¿Onde estabas cando te necesitei?

Agosto 2002

BESTA

256

Cambiaría a miña salveza por unha mentira túa que me punxira
[máis adentro,
os soles que proclamo non son máis feroces que o seu medo.
(Este é un invento
un invento dentro doutro invento).

Non temas, Pinoccio,
Nada se axusta á verdade con maior precisión que esta
[progresión de estampas para cegos dementes,
un rebumbio de mans no cuarto máis azul.

Estamos rodeados
de opcións armadas até os dentes
e o lameiro da certeza sería esta pouco inocente antoloxía de enxeños.
Cubos triangulares, datas descinguidas.

(Pinoccio:) “Se digo que veu un tamborileiro é que veu un tamborileiro”.
-O tamborileiro convírtese en imaxe e o que importa son os meus ollos-

Non temas, Pinoccio,
non temas se a beleza e o fascínio para bicarte toman formas tan reais.

(Pinoccio:) “Cando chega o día da actuación e por fin actúo e a cegadora luz dos focos chega mesmo a impedirme ver os fíos da cruceta, podo sentir que bailo coma se fose eu quen bailase”.

E a escaleira gris e os rostros sen cara.

E a miña esperanza glosa unha ferocidade áxil coma unha obsesión.

Se atendeses a este lado da retina poderías entender esta

[desorde de corazóns,

poderías por fin tocarme o corazón.

(O que Pinoccio fabula que non hai cruceta enche tódolos anais de tódalas historias, fai un épico estrondo en tódalas cabezas).

Pero esfórzate, Pinoccio,

trata de esbozar medio segundo antes

a túa patada desa patada.

* * *

Coma unha boneca

que só quere ser

unha nena real.

257

Así tamén Pinoccio pendurou fíos até algunha cruceta

e a lupa terrestre insufluoulle o don do movemento, do aceno, da voz.

(Pinoccio:) “¿Cales funestas manobras para aínda así facerme forte?”

Bestas coma esta, cubos triangulares.

Pero no silencio nocturno e tras as portas das pálpebras

ama Pinoccio cada fío con medo abrumador de tanto abismo,

tece unha lazada de sangue e de indixencia.

Estamos rodeados.

Así tamén eu recoñezo a miseria do contrario,

devecendo polo gancho, polo que me envolve, polo que anoa.

Coma unha boneca

que só quere ser

unha nena real.

* * *

(No cuarto figurado o tamborileiro anuncia o envilecemento das capacidades).

(Pinoccio:) “¡O mundo é tan grande e eu tanto libre albedrío!”

Cegadora luz dos focos: convirte cada segunda en primeira man.
Taxar o equilibrio perfecto entre o movemento e o meu.
Datos descinguidas e rostros sen cara.

Pero cambiaría a miña esperanza por outra mentira túa que
[proese aínda máis forte.
Nada se axusta á verdade con maior entraña descortizada.
(A miña sensación é extraterrestre).

Atende verdadeiramente a este lado da retina e aprenderás as
[medidas do que describo.
Baila, Pinoccio,
non temas cando o soño do albedrío da túa danza para
[impulsarte toma formas tan reais.

* * *

258

Todo medra co mesmo estrépito do non dito.
Se narices e escuras ansias e alarmas innomeables,
menos inocente é o rumbo.

Pero veu un tamborileiro coma un nuncio,
e o ruído sobrepúxose á canción de baile.
Mans tirantes, afáns e perdas.

(Pinoccio:) “Se digo ser eu quen baila é que son eu quen baila”.

Non temas, fermosísimo Pinoccio,
non temas se sería exactamente igualado por ti
todo canto se anticipa.

* * *

O círculo das bestas abre unha comisura nova no entramado.
O debuxo do perfil de cada mentira xustifica
as desolacións ás que se abate.

(Pinoccio:) “Se non fose por isto, se non fose
pola miña perseverancia,
nada faría un lugar ós meus engados”.

Todo o que ten de monstro ou extraterrestre,
todo o que de aborto ou fenómeno da natureza
dispensa a infinita tenrura con que este diminuto boneco de madeira
se entrega á doce urxencia do seu baile.

* * *

Acabarás por facer da desproporción do teu nariz un exvoto orixinal.

(O maligno rictus do funesto tamborileiro crávase nas
[costelas coma o cronómetro dun detonador).
Non teríamos invertido ou como mínimo manipulado os
[resultados, non teríamos dilapidado os teus esforzos.

259

(Pinoccio:) “Se eu non calculo a distancia que me reteña non
estimarei a amplitude das miñas posturas e pasos”.

O círculo da besta reconcome o esquezo.
Cubos enluzados, redes de afáns e perdas.

Así tamén eu recoñezo comprarme coa miña dote.

Coma unha boneca
que só quere ser
unha nena real.

* * *

Estamos rodeados.

A presenza temible das escaleiras abafa a solvencia da acción.
Alguén dosifica o desdobraemento.

(¿É por acaso a miña sensación
extraterrestre?)

(Pinoccio:) “¿Podería desexar ó menos ser dono da miña cara?”

Ignora o boneco que tales enxergos non son senón síntoma de si,
pero ignora, coitado inxenuo arelante.

Non temas, Pinoccio,
se nalgún intre por ínfimo que fose enxergases no xubiloso
[dynamismo do teu baile
xeito de placebo.

* * *

Acabarás por gardar a deformidade do teu nariz cal unha
[ofrenda coma os eunucos.
Ábrese a besta e ri en alto.

260

(Pinoccio:) “¿Debo tomar este circo
como a miña casa?”

Todo o que de extrañeza ou desemeianza,
todo o que haberá de engordar as letras do seu nome.
Pero vela unha contenda.

Bramido de tambores e mans cortadas e azul.
(Como facerse un retrato e xusto despois
desaparecer).

(Pinoccio:) “¿Terei atopado de min cara min
a miña peaxe?”

* * *

Cada un dos fíos que anoan cada unha das extremidades de Pinoccio
duplicase nas sombras.
Se o noso pequeno boneco de madeira asume a esta besta para si propio
semella algo que nos conmove.

¿Cómo ti pretendes, inocente Pinoccio,
ser dono de algo do que, sendo considerablemente teu,
nin podes aseverar a súa medida?

Ademáis, está o do tamborileiro.
(O seu reclamo convoca).

Pero non temas, Pinoccio,
nada dirán que se axusta á verdade con maior precisión que
[esta pouco inocente antoloxía de enxeños.

E ti,
tan só es ti.

* * *

De infausta caixa de resonancia fai o corazón dos *pasen e vexan*.

Redes de afáns e perdas. O amarelo tamén rompe.
A algarada circular de presenzas extraterrestres.

(Pinoccio:) “Pero eu tampouco non me refería a nada disto”.

O perfil dos banzos da escaleira abafan toda solvencia na acción.
Azul, cubos triangulares.
Un rebumbio de mans requiren acariñar a besta.

Non ofrendes os teus afáns
á súa insania.

Falo destes que acabarán por facer da espiral preciosa dos
[teus discos dixitais
calquera circo.

* * *

En vez de mirar de facerte un mozo de ben
quixeches ir ó guiñol e ó país dos xoguetes.
¿Asumirás como casa o circo no que agora entras?
Órganos que se depravan, redes de afáns e perdas,
a homilía dos pequenos suicidios coma todo un protocolo.

Pero cambiaría o meu prognóstico por outra mentira túa que abrasase os
[vestixios.

(Pinoccio:) “¿E que clase de neno real darei
despois desta pasaxe?”

Párate e advirte, Pinoccio,
non podes facer pender o delicado empeño do teu baile
do volume deste nariz mentirán e votivo.

Febreiro 2003